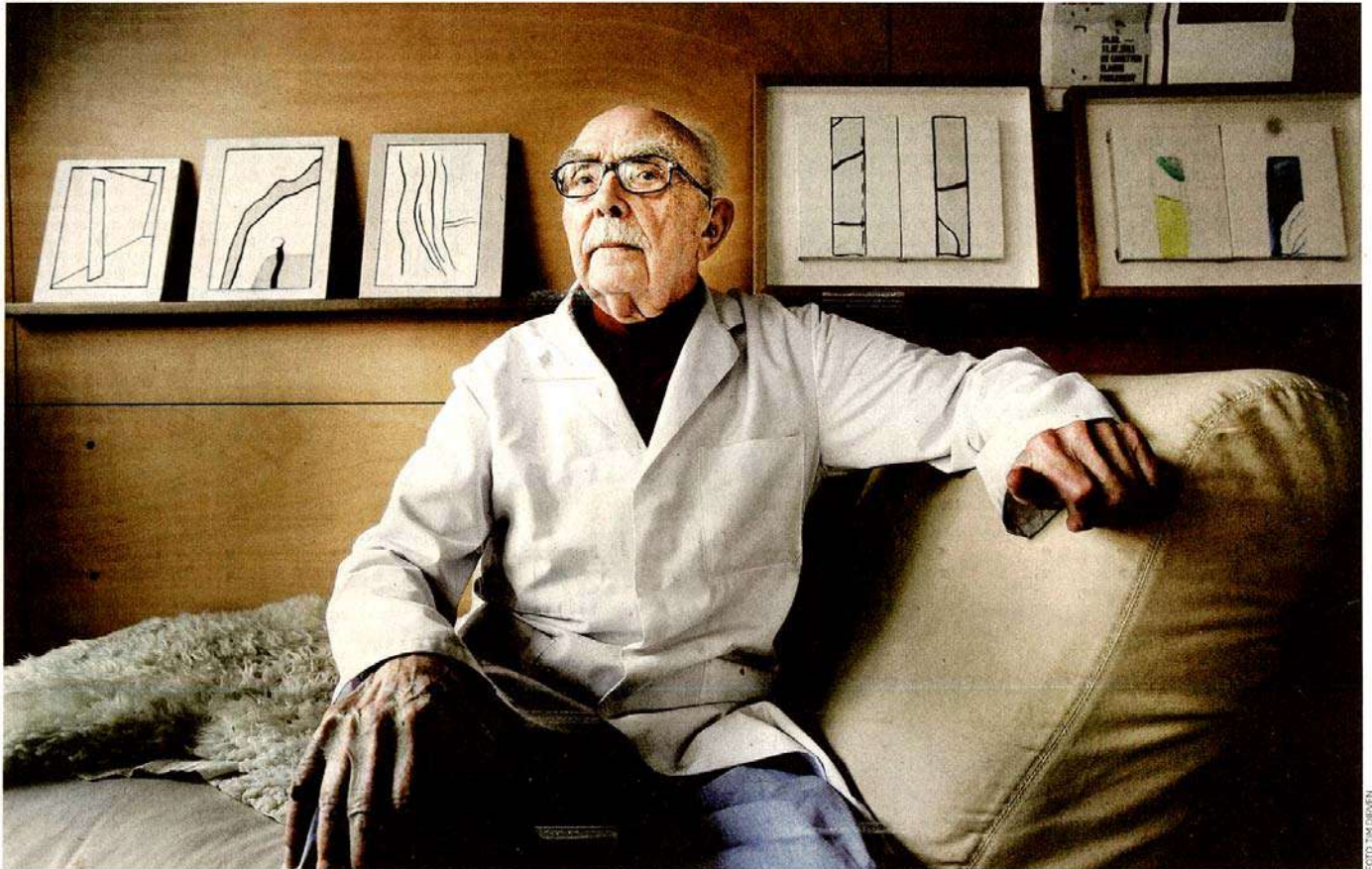

Rinckhout Eric, 'Schilderijen moeten hun plan trekken - Schilderijen liegen en verdoezelen - Schilder Raoul De Keyser krijgt overzichtsexpo in De Loketten van het Vlaams Parlement'. De Morgen, 19 March 2011, p.49/54.

Schilder **RAOUL DE KEYSER** krijgt overzichtsexpo in De Loketten van het Vlaams Parlement

] Mensen beoordelen te veel uw coloriet. Als ik zwaarmoedig of droefgeestig ben, kan ik tóch een knallend geel schilderij maken

'SCHILDERIJEN LIEGEN EN VERDOEZELLEN'

Raoul De Keyser mijdt de publiciteit. Dat heeft hij eigenlijk altijd al gedaan en dat is met de jaren niet veranderd. De Keyser hult zich ook graag in stilzwijgen of geeft in de schaarse interviews op zijn best bondige, soms ontwijkende, laconieke of ironische antwoorden. Hij is en blijft de ongrijpbare vos die het liefst alleen sporen op het doek nalaat - sporen in de verf. Maar of een schilderij dan 'eerlijk' is? "Schilderijen liegen", zegt Raoul De Keyser daarop.

De meester uit Deinze is geen gemakkelijke schilder: geen schilder die de toeschouwer meteen zal behagen. Ooit noemde hij het zelf 'ongenadig schilderen': "Ik wil geen mooischilder zijn."

Zijn werk heeft tijd nodig: tijd om te ontstaan én tijd om bekeken te worden. Elk schilderij is een ode aan het langzame kijken. Maar er is nog een ander aspect: het kan soms jaren duren vooraleer men de unieke klank en kleur van De Keyser's schilderijen leert appreciëren. Geldt dat trouwens niet voor alle grote kunstenaars: dat zij moeilijk 'genaakbaar' zijn? Maar het resultaat van dat kijken, dat herhaaldelijk kijken, en het proberen begrijpen en aanvoelen leidt tot een

Raoul De Keyser (80) is een van de belangrijkste levende Belgische schilders. Tussen 1964 en nu heeft het pure schilderen steeds meer veld gewonnen in zijn werk. Vanaf volgende week loopt in De Loketten van het Vlaams Parlement een overzicht van zijn hoogstpersoonlijke, weerspannige schilderijen. Eindelijk, is men geneigd te zeggen. Want het is lang geleden dat in ons land nog zo'n ruime selectie van zijn werk te zien is geweest.

DOOR ERIC RINCKHOUT

welddadig resultaat: de wereld van het pure schilderen gaat open.

De schijnbaar toevallige, bijna achteloze samentrekking van enkele borsteltrekken, verfpunten en klodders verf uit de tube zet een doek onder spanning. Want toeval bestaat niet bij De Keyser. Hij speelt graag een picturaal spel: het licht geeft en het licht neemt, verf maakt de dingen zichtbaar en kan ze ook verhullen. Zo schildert hij in *Bern-Berlin hangend* uit 1993 drie blauwe vlakken die het uitzicht benemen op de vaak voorkomende apenverdriet, de naaldboom die in de tuin van De Keyser groeit.

Dat reikt ons meteen een volgend spanningsveld aan, waar al veel over te doen is geweest: schildert Raoul De Keyser figuratief of abstract? Schildert hij een boom? Of verwijst 'apenverdriet' naar iets helemaal anders? Over een van zijn vroege groene doeken met een of meerdere witte lijnen zei hij: "Als iemand me zei dat die lijn de krijtlijn op het voetbalveld was, dan zei ik dat het iets anders was. Als iemand me zei dat het iets anders was, zei ik: het is de krijtlijn op het voetbalveld. Het is hetzelfde en het is niet hetzelfde."

**VERVOLG
OP
PAGINA
54**

RAOUL DE KEYSER: 'SCHILDERIJEN MOETEN HUN PLAN TREKKEN'

VERVOLG
VAN
PAGINA
49

Eigenlijk is het ook onbelangrijk: zijn het boompjes of pluïsjes of gaat het om Japans behangselpapier in het schilderij *Bleu de Ciel* (1992)? Eigenlijk moet je die vraag niet meer stellen. Een schilderij is een object, vindt De Keyser. Het is een spieraam, doek en verf. Niets meer en tegelijkertijd veel meer. Het is iets materiëls dat het niet-materiële in zich draagt. Kijk maar, er staat niet wat er staat.

Wat De Keyser schildert, is ver voorbij de tweedeling abstract-figuratief. De Keyser maakt die tegenstelling volstrekt overbodig. Hij is met verf bezig en met die verf streelt of pijnigt hij het doek, is hij ruw of zacht, en gebruikt hij zachte of zure kleuren. Hij schildert en overschildert, laat littekens achter, laat de geschiedenis zijn gang gaan en de vele levens van het werk doorschemeren. Hij schildert smeug en verleidelijk of laat een oude borstel met stugge haren schuren over het doek. Zoals een saxofonist zijn instrument kan laten zingen of hartverscheurend janken. De Keyser laat zijn verf zoeken naar een vorm, zijn kleur zoekt naar grenzen. Zijn pure schilderen is een vorm van zuivere lyriek. Met die tactiele wereld op doek – meesterlijk uitgevoerd met eenvoudige middelen als borstel en verf – heeft De Keyser bewondering ge oogst van Venetië tot New York, en van Dublin tot Porto.

De Keyser vindt dit ongetwijfeld veel te grote woorden. Ook als schilder houdt hij niet van het grote gebaar.

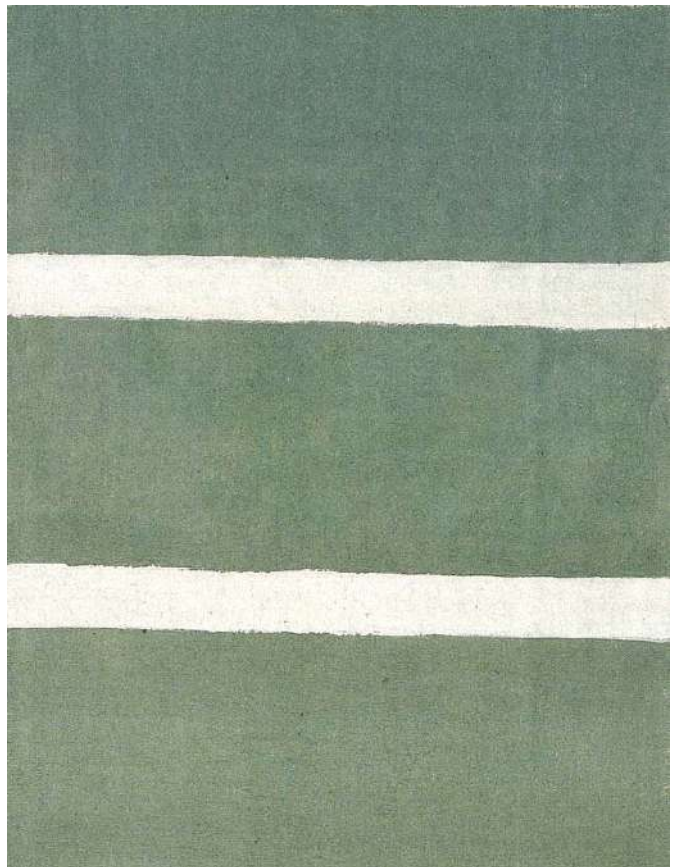
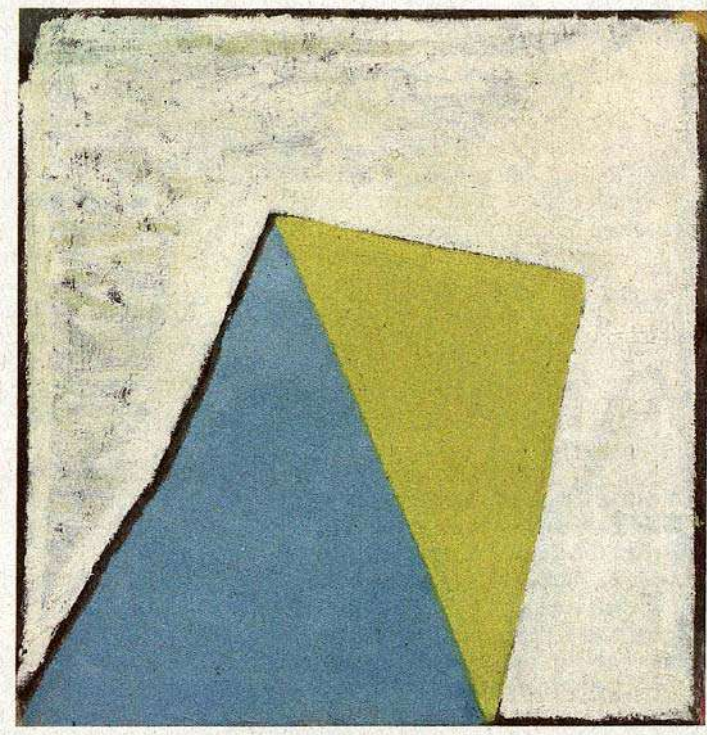
in zijn witte stofjas, rechstaand of zittend, aan een tafel die wat verderop staat. Op een wand die door architect Paul Robbrecht is ontworpen, heeft hij zijn jongste schilderijen uitgesteld: kleine formaten. Olieverf en gesso op doek, meestal in zwart-wit. Enkele ingelijste aquarellen, met luchtige, zwevende pastelkleuren. Eenvoudig en ontegensprekelijk De Keyser. "Miniaturen", zegt hij. "Ik heb altijd van het kleine werk gehouden."

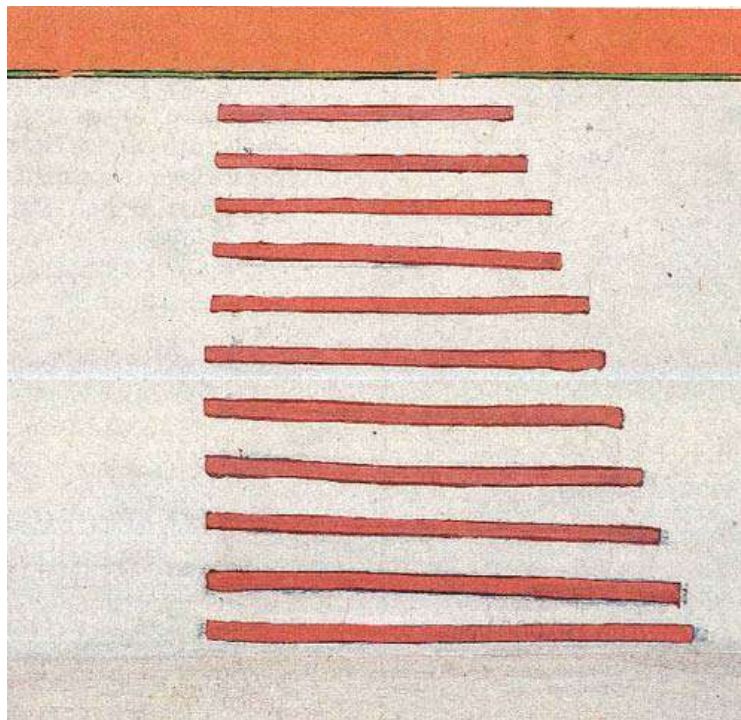
Hij heeft liever niet dat ik ons gesprek opneem. "Zo'n machientje remt mij. Ik hou daar te veel rekening mee. Of ik zeg dingen waar ik meteen spijt van heb." Hij kijkt me met priemende ogen aan. "Ik zou niet graag in uw plaats zijn", laat hij er glimlachend op volgen. "Ge moet maar iets maken van wat ik zeg." En dan zitten er plotseling pretlichtjes in zijn ogen.

Als ik hem een vraag wil stellen over de tentoonstelling in het Vlaams Parlement in Brussel, zegt hij dat hij daarover niets weet, ook niets wil weten. Hij wil verrast worden. Hij gaat niet naar de opening, maar wil daarvoor of daarna zeker gaan kijken. In alle rust. Robert Hoozee, directeur van het Museum voor Schone Kunsten in Gent, is curator van de expo, en Paul Robbrecht heeft de tentoonstellingsarchitectuur ontworpen. Samen met hen wil hij de expositie bezoeken,

■ Het werk dicteer

- Links boven: *Zeilen heuvels 10* (1979).
- Rechts boven: *Zeilen heuvels* (1979).
- Links onder: *Zinkend* (1983-1984).
- Rechts onder: *Surplace nr.2* (2002).

gebaar.

Witte stofjas

Raoul De Keyser is nog in minstens één ander opzicht 'niet gemakkelijk': hij is moeilijk benaderbaar. Of beter: hij mag dan benaderbaar zijn, eigenlijk praat hij liever niet over zijn schilderijen. Het wordt al gauw te plechtig of te anekdotisch, vindt hij. Hij is bang om met woorden de ongrijpbare poëzie van zijn doeken teniet te doen. En wat er in een schildershoofd omgaat, is te genuanceerd en te complex voor woorden.

Het was dan ook een aangename verrassing toen zijn zoon Piet liet weten dat Raoul De Keyser toch instemde met een gesprek naar aanleiding van de nakende tentoonstelling in Brussel. "Een gesprek, geen interview", liet zijn zoon er fijntjes op volgen.

Het huis van Raoul De Keyser staat in Deinze. Het is een witte, modernistische woning. Omdat hij niet zo goed te been is, heeft hij zijn atelier naar beneden gebracht, in de eetkamer. Tot twintig jaar geleden heeft hij te zware sigaretten gerookt, vertelt zoon Piet. Dat voelt vader nu in de benen. "Ik mag van mijn dokter weinig doen", zucht Raoul De Keyser. Toch schildert hij nog altijd,

Het werk dicteert u,
ge beslist niet zelf.
Onderweg kan er
van alles gebeuren.
Ge moet oog hebben
voor het accident,
het toeval

meer mensen moeten er niet zijn.

"Het is allemaal snel moeten gaan", verduidelijkt Piet De Keyser. "En we wilden geen risico's nemen. We hebben daarom gekozen voor twee mensen die het werk van Raoul goed kennen en die we ook ten volle vertrouwen. Paul Robbrecht heeft een erg mooi ontwerp gemaakt, met veel liefde en respect voor de schilderijen van Raoul. Paul is een druk bezette man en heeft toch tijd vrijgemaakt. Paul en Raoul kennen elkaar al veel langer: aan Initiatief '86 in de Sint-Pietersabdij in Gent en de Documenta in Kassel in 1992 hebben ze alletwee deelgenomen."

Met zachte aandrang vraagt de schilder me om eerst in zijn atelier op de verdieping te gaan kijken. Daar hangen de schilderijen voor zijn volgende tentoonstelling bij

galerie David Zwirner in New York. Terwijl ik sta te kijken, hoor ik Raoul De Keyser de trap opkomen, tegen het doktersadvies in. "Ik ben blij dat ik mijn schilderijen nog eens zie", lacht hij. "Dat is weer enkele dagen geleden." Op een van de schilderijtjes heeft hij een deel van een lijst geschilderd. "Een buitenbeentje."

Hij wijst naar een oude fotokopie op A4-formaat van een linsnede, die in de hoek van het ruime atelier hangt. "Mijn laboratorium", noemt hij het. "Daar heb ik veel inspiratie uitgehaald." Het is een zwart-witpuzzel van vlekjes en strepen. Met een rode stiftpen heeft De Keyser mogelijke composities aangeduid. "Pas op, ik heb niet alles blindelings gevolgd. Ik heb dingen verknipt en gecombineerd en ben zo tot nieuwe composities gekomen."

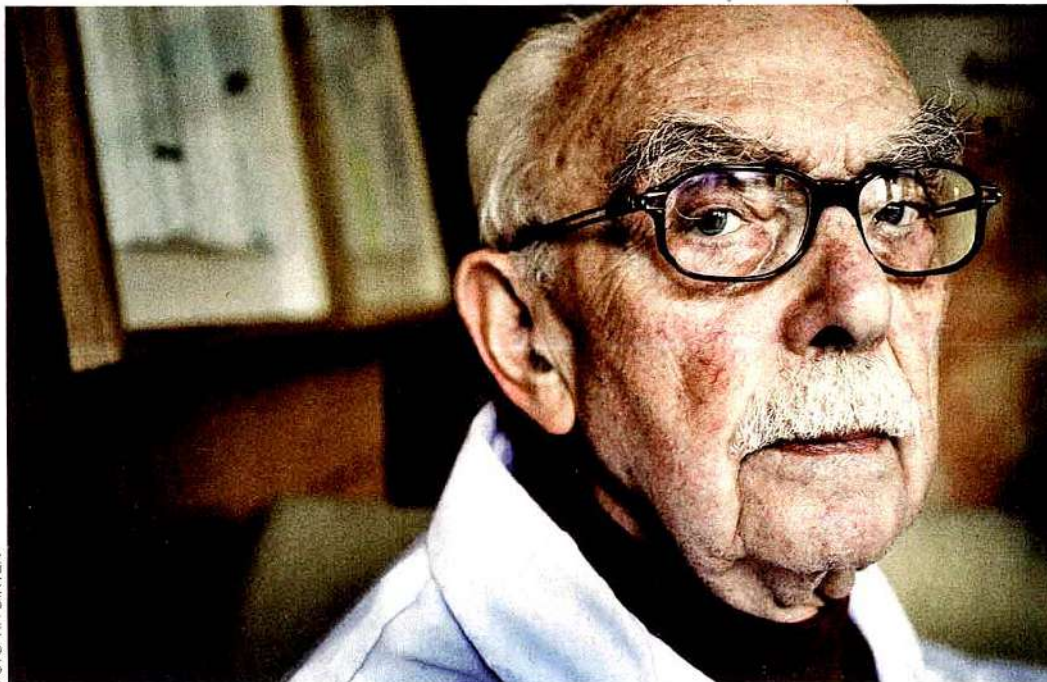

FOTO TIM DIRVEN

■ 'Een scribent heeft mij ooit een twijfelaar genoemd, maar dat klopt niet', zegt Raoul De Keyser. 'Ik ben dat niet: ik kan lang nadenken en een schilderij kan dan in een kwartier gemaakt zijn.'

In een werkkamer met een rij kunstboeken over Matisse, Georges Van Tongerloo en Cy Twombly, hangt het schilderijtje *De zandvlo.* Ooit was het een deel van een veel-luik. Op een van de spielatten aan de achterkant staat geschreven: '1975-1985'. Waarom die twee data? "Tien jaar later ben ik daar opnieuw overheen gegaan", legt De Keyser uit. "Na tien jaar ben ik een andere mens. Ik heb dat schilderij naar mijn gevoel aangepast." Hij is snel, vurig en ruw met een borstel witte verf over het schilderij gegaan. "Ik heb de densiteit van het werk veranderd. Ik breek de regels. Het schilderij was egaal geschilderd en ik heb daar nu een teken op gezet. Het schilderij werkte op mijn zenuwen en ik heb het gecorrigeerd. Het moet niet in de pas lopen."

De Keyser heeft nog op een andere manier in *De zandvlo* ingegrepen. Het veelluik werd oorspronkelijk als geheel in Bern gepresenteerd. "Ik heb de reeks vernietigd door ze uit elkaar te halen en de schilderijen te verdelen over mijn kinderen. Schilderijen moeten hun eigen leven leiden."

"Een scribent heeft mij ooit een twijfelaar genoemd, maar dat klopt niet. Ik ben dat niet: ik kan lang nadenken en een schilderij kan dan in een kwartier gemaakt zijn." Over de latere aanpassingen aan een schilderij zegt hij: "Het is eerder beredeneerde twijfel. Ik leef een tijd met een schilderij, ik denk na, en als ik dat schilderij dan aanval, dan is dat de vrijheid die ik opneem. Het moet levendig blijven. (*stilte*) Wat ik ook zeg, het klinkt te spectaculair." En hij zucht.

Op mijn vraag hoe het schilderen in zijn werk gaat, antwoordt hij: "Het werk dicteert u, ge beslist niet zelf. Ge hebt iets in uw hoofd en tijdens het schilderen gebeurt er toch iets anders. Dat is de ervaring die ge

meemaakt. Niet alles ligt dus vast. Onderweg kan er van alles gebeuren. Ge moet oog hebben voor het accident, het toeval. Een moeilijk moment is: wanneer moet ge stoppen? Ge kunt te ver gaan en een schilderij kapotschilderen." En dan duiken de pretlichtjes in zijn ogen weer op. "Maar ge moet dat toch eens gedaan hebben. Dat is interessant, zo'n mislukking."

Later kan er ook nog van alles gebeuren met een schilderij: craquelures kunnen opduiken. "Soms is dat door een te vette onderlaag. Schilderijen moeten maar hun plan trekken."

Titel als identiteit

Drukt een schilderij emoties uit, vraag ik hem. Kun je woede, verdriet, blijdschap van een schilderij aflezen? "Schilderijen liegen en schilderijen verdoezelen", antwoordt De Keyser. "Mensen beoordelen te veel uw coloriet. Als ik zwaarmoedig of droefgeestig ben, kan ik tóch een knallend geel schilderij maken."

Ook titels kunnen toeschouwers op het verkeerde been zetten. "Ik ben titels beginnen geven omdat ik te veel verwarring zaaide door altijd maar *Zonder titel* te gebruiken. Met een titel krijgt een werk identiteit. Maar ik speel ook graag met titels. Een werk heet *De onmogelijkheid van bomen*, maar ge moet daar niet te veel achter zoeken: een boom is gewoon moeilijk om te schilderen. Een schilderij heet *Zacht apeverdriet*. Dat verwijst naar de boom die in de tuin staat. Ze noemen die boom zo omdat door de harde schubben apen daar niet in kunnen klimmen. Maar ik noem het *Zacht apeverdriet*, omdat ik de boom zacht schilder. Ik zet mensen wel eens op het verkeerde been. (*glimlacht*) Zelf heb ik twee verkeerde benen."

Het begint te schemeren in de kamer en Raoul De Keyser wordt moe. Ik mag nog één vraag stellen. Met welke schilders heeft hij affiniteit? Eerst haalt hij zijn schouders op. "Dat hangt van momenten af. Het ene moment is het andere niet. Ik heb wel een fascinatie gehad voor de grote kleurvlakken van Al Held (*een Amerikaanse geometrisch-abstracte schilder, 1928-2005, ER*). Daarin heb ik onze hond, Baron, geschilderd. Voor het moment ben ik nogal voor de niet-schone dingen: iemand als Odilon Redon, die schildert het verval en het vergiftigd zijn."

Ik confronteer Raoul De Keyser ten slotte met een uitspraak van een leeftijdgenoot, de Duitse schilder Gerhard Richter: "Geen ideologie, geen geloof, geen godsdienst, geen persoonlijkheid", alleen dan kan hij "vrij schilderen". Raoul De Keyser kijkt met een schalkse blik: "Hij is twee jaar jonger dan ik. (*stilte*) Dat zijn zware woorden. Richter is een Duitser, hé? Ik zou daar 'misschien' voor zetten. Maar 'geen geloof', ja, daar ben ik wel voor."

Wanneer we opstaan om afscheid van elkaar te nemen, maakt hij een gebaar naar zijn recentste schilderijen. "Fini", zegt hij. Ik vraag hem wat hij daarmee bedoelt. Hij wijst naar een grote affiche van de expo in het Kunstmuseum Luzern, begin 1999. Het schilderij *Front*, een roze wolk, staat erop afgebeeld. "Zulke grote schilderijen kan ik niet meer aan. Dat is voorbij."

Raoul De Keyser. De dingen die ik zie, van 24 maart tot 11 juli in De Loketten van het Vlaams Parlement, IJzerenkruisstraat 99, Brussel. Ma-za 10-17 uur. Gratis. www.vlaamsparlement.be